

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İlâhiyat Fakültesi Dergisi
The University of Kahramanmaraş Sütçü İmam
Review of The Faculty of Theology
ISSN-1304-4524

Sosyal Medyadaki Ayet Paylaşımlarında Dikkat edilmesi
Gereken Hususlar (16 Nisan 2017 Referandumu Bağlamında)
The Value of the Sharings of Verses in Social Media in terms of
Tafsir (As Part of 16 April 2017 Referandum)

Yazar / Author

Fatih TİYEK

Yrd. Doç. Dr., KSÜ İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri
Anabilim Dalı. Kahramanmaraş/Türkiye
ftiyek@mynet.com

Makale Türü/ Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Geliş Tarihi/ Date of Receipt: 13/11/2017

Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 21/12/2017

Makale Yayın Tarihi: 27/12/2017

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Temmuz-Aralık / July-December

Yıl / Year: 15

Sayı / Issue: 30

Sayfa /Page: 353-378

**Sosyal Medyadaki Ayet Paylaşımlarında Dikkat edilmesi
Gereken Hususlar (16 Nisan 2017 Referandumu Bağlamında)***

Özet

Kur'an'ın taşımış olduğu değer sebebiyle her dönemde olduğu gibi içinde bulunduğumuz çağda da onunla güncel hayat arasında irtibat kurma, hayatın problemlerine ondan çözümler üretme ve güncel olayları ona göre yorumlama çabaları gözlemlenmektedir. Bunun en son örneklerinden biri de sosyal medyadaki ayet paylaşımlarıdır. Ayetlerin sosyal medya üzerinden paylaşılması belli bir anlamı veya mesajı çağrıştırdığından, bu paylaşımların tefsirdeki yeri, değeri ve güncel hayatla Kur'an'ı ilişkilendirmeye katkısı açısından somut örnekler çerçevesinde bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir. Bu hususta bütün sosyal medya paylaşımlarını ele almak mümkün olmadığından 16 Nisan 2017 referandumu sürecindeki paylaşımlar özelinde yapılacak bir değerlendirme, sosyal medyadaki ayet paylaşımlarının boyutunu ve değerini ortaya koyma adına faydalı olacaktır. Zira Kur'an'ın üslubu, gönderiliş amacı ve tefsirde takip edilmesi gereken yöntem dikkate alınarak paylaşımların çağrıştırdığı anlam, takip edilen yöntem ve gözetilen amaç çerçevesinde yapılacak bir değerlendirme önemli sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır. Bu sonuçlar da hem sosyal medya kullanıcı ve yararlanıcılarına altyapı oluşturacak hem de güncel hayatla Kur'an'ı ilişkilendirme çabasının yeni bir türü olan sosyal medyadaki ayet paylaşımlarının makbuliyet derecesini ortaya koyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Sosyal Medya, Problem, Referandum, Paylaşım

---

* Bu makale Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ev sahipliğinde 26-28 Ekim 2017 tarihlerinde düzenlenen III. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Tefsirin Kronik Problemlerinin Çağdaş Versiyonu: Sosyal Medya Tefsirciliği (16 Nisan 2017 Referandumu Bağlamında)" adlı bildirinin gözden geçirilmiş ve geliştirilmiş halidir.

**The Value of the Sharings of Verses in Social Media in terms of
Tafsir (As Part of 16 April 2017 Referandum)**

Abstract

Because of the value that Koran carries as in every period contacting between it and daily life, finding solutions from it and comment efforts the daily life according to it are observed. One of the latest examples of these ones is verse sharings in the social media. The position of this tafsir, the value of it and the contribution to the association with Koran with daily life that we mean the verses become material to the associations and sharings via social media in a way of reminding a certain meaning or message should be evaluated as part of epimotes. In this respect, since it is not possible to deal all of the social sharings, an evaluation that will be made specific to in the process of 16 April 2017 referandum will be useful in behalf of the sharings of verses in social media and presenting its value. Yet, the wording of Koran, the aim of sending it and considering the method that should be followed in tafsir, the product that presented in sharings, the process followed and an evaluation that will be made as part of the aim observed will enable us to achieve important results. These results will both create basis to the social media users and its beneficiaries and present the degree of the constructionism which is a new type of effort of being associated with the daily life and Koran.

Key Words: Tafsir, Social Media, Problem, Referandum, social sharing

Giriş

Kur'an'ın misyonu ve değerli oluşu, onun ayetlerinin birçok olayla ilişkilendirilmesine ve değişik vesilelerle gündeme getirilmesine sebep olmaktadır. Bu yüzden ayetler, zaman zaman savunulan düşüncenin sağlamlığını, aleyhteki görüşlerin ise yanlışlığını ispatlamada dayanak olarak kullanılmaktadır. Kur'an'ın nüzulünden

itibaren her dönemde görülen¹ bu durumun en güncel örneği ise sosyal medyadaki ayet paylaşımlarıdır. İçinde bulunduğumuz çağda insan hayatında inkar edilemez bir öneme sahip sosyal medyadaki ayet paylaşımlarının belli kriterler çerçevesinde değerlendirilip bunların tefsir açısından değerinin ortaya konması hem sosyal medya kullanıcılarına hem de yararlanıcılarına önemli bir altyapı oluşturmaktadır. Zira bu tür çalışmalar sayesinde sosyal medya kullanıcısı ayet paylaşımlarında dikkat etmesi gereken bazı kurallar ve ilkeler olduğunu kabullenecektir. Ayrıca bu paylaşımlara muhatap olanlar, her karşılaştığı paylaşımının doğru olmama ihtimalinden haberdar olacaktır. Bu hususlara katkı amacıyla ele aldığımız bu çalışmada sosyal medya ve insan hayatındaki rolü, tefsir ve nasıl yapıldığı, sosyal medyadaki ayet paylaşımının tefsir değeri ile ilgili bilgi verdikten sonra 16 Nisan 2017 referandumu bağlamında yapılan ayet paylaşımları özelinde yapılacak değerlendirmeye ve dikkat edilecek hususlara yer verilecektir.

Sosyal Medya ve İnsan Hayatındaki Rolü

Sosyal medya, kullanıcılara enformasyon, düşünce, ilgi ve bilgi paylaşım imkânı tanıyarak onlara karşılıklı etkileşim imkanı sunan çevrim içi araçlar ve web siteleri için kullanılan bir terimdir.² Başka bir tanıma göre ise sosyal medya, zaman ve mekân sınırlanması olmaksızın mobil tabanlı paylaşımın ve tartışmanın esas olduğu insanî bir iletişim şeklidir.³ Sosyal medya, insanlara düşünce, görüş ve ilişkilerini internet üzerinden paylaşma ortamı sunduğundan⁴ insanlar bu ortam aracılığıyla düşüncelerini yazmakta, bu dü-

¹ Erken dönem ortaya çıkan Haricilik, Şia ve Mutezile gibi fırkaların ayetleri lehte ve aleyhte görüşler için kullanmasının örnekleri için bkz. Mevlüt Erten, "Mübhemâtü'l-Kur'ân ve Fırkalar (İdeolojik Tefsir)", EKEV Akademi Dergisi - Sosyal Bilimler -, 2001, Cilt III, Sayı 1, s.72-83.

² İdil Sayımer, Sanal Ortamda Halkla İlişkiler, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s.123.

³ Z.Beril Akıncı Vural ve Mikail Bat, "Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma", Journal of Yasar University 2010 20(5), s.3351

⁴ Aslı Yağmurlu, "Kamu Yönetiminde Hakla İlişkiler ve Sosyal Medya", Selçuk

şünceler üzerine tartışabilmekte ve yeni fikirler ortaya koyabilmektedirler.⁵ Bu bakımdan sosyal medyada karşılıklı iletişim, etkileşim ve paylaşım ön plandadır. Kullanıcılar, kendilerine ait herhangi bir video, resim, söz ve ideolojiyi rahatça ve hızlı bir şekilde paylaşabilmektedir. Hatta bunlarla da kalmayıp bazen karşı taraftaki kullanıcıyı da yönlendirebilmektedir. Bu da insanların zaman zaman sosyal medya üzerinde fikirsel, dinsel ve ideolojik anlamda örgütlenmesine sebep olabilmektedir.⁶

Sosyal medya başta blog, mikro-blog, forum, sosyal ağ, sanal alem olmak üzere geniş bir kullanım sahasını bünyesinde barındırmaktadır.⁷ Bu kapsamda popülerite bakımından facebook, twitter, youtube, instagram, whatsapp gibi sosyal medya ağları özellikle zikredilmelidir.⁸ Bu ağlar aracılığıyla insanlar aynı anda yüzlerce kişiye selam verme, sevgi ve sevinçlerini başkalarıyla paylaşma, diğerleri insanlardan haberdar olma, bilgi, ahlaki tavsiyeler ihtiva eden birikimlerini başkalarına aktarma fırsatı bulmaktadır. Sosyal medyanın sunduğu bu imkanlardan dini anlayış, tasavvur ve faaliyetler de nasibini almakta ve bütün bunlar, daha çok kişiye ulaşma ve daha çok kişi arasında yaygınlaşma imkanına kavuşmaktadır.⁹ Sosyal medya ile ne kastedildiğine ve onun neleri ihtiva ettiğine dair bilgilerden hareketle onun fonksiyonu ile ilgili şu çıkarımlar yapılabilir. Buna göre sosyal medya;

- Bilginin dolaşım ve paylaşımını kolaylaştırmaktadır
- Gündem oluşturma ve gündemi değiştirmede etkindir.
- Bireye daha özgür hareket etme imkanı sunmaktadır.

Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, Konya 2011, s.6

⁵ Z.Beril Akıncı Vural ve Mikail Bat, "Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma", s.3349.

⁶ Nihat Oyman, Sosyal Medya Dindarlığı, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2016, Cilt XIV, Sayı 28, s.129

⁷ Bkz. Aslı Yağmur, "Kamu Yönetiminde Hakla İlişkiler ve Sosyal Medya", s.6-7

⁸ Nihat Oyman, Sosyal Medya Dindarlığı, s.133-138.

⁹ Nihat Oyman, Sosyal Medya Dindarlığı, s.140.

- Kitap, dergi, afiş türü araçlara göre daha ekonomiktir.
- Bilgi paylaşımında süreyi kısaltmaktadır.
- Aktif katılımcı sayısının artmasına imkan tanımaktadır.

Burada sayılan katkıları ile hayatın her alanı ile ilgili paylaşımlara şahit olduğumuz sosyal medyada dikkat çekici paylaşımlardan bazıları da ayet ve hadis muhtevalı olanlardır. Özellikle de dini içerikli paylaşımlarda ayet ve hadisler daha yoğun olarak kullanılmaktadır. Çünkü ayet ve hadisler dini anlayış ve tasavvurların etkinliğini artırma ve onlara meşruiyet kazandırmada, paylaşımcının vazgeçemeyeceği bir değere ve öneme haizdir. Özellikle de Kur'an, bir fikir ve olgunun meşruiyet kazanmasında önemli bir konuma sahiptir.¹⁰ Kur'an'ın bu konumu sosyal medya paylaşımlarındaki ayet kullanımını doğal olarak artırmaktadır. Ancak bu paylaşımlardan yerli yerinde kullanılıp önemli mesajlar içerenler olduğu gibi maalesef keyfi davranmanın zafiyetlerini taşıyan, muhataba verilmesi gereken mesajı ters yüz edenler de bulunmaktadır. Ayetlerin anlamı ve verdiği mesaj ile ilgili muhatap farklı yönlendirmelere maruz kalabilmektedir. Paylaşımlardaki bu durum onların tefsir açısından değerlendirilmesini ve uygunluğunun sorgulanmasını gerekli kılmaktadır. Bu hususun tefsir değerine geçmeden önce tefsir konusunda bazı hususların hatırlatılması önem arz etmektedir.

Tefsir İle İlgili Bazı Hususlar

Kur'an'ın misyonu gereği hayatımızın her anında onun ilkelere uymak ve onun rehberliğini takip etmek durumundayız. Çünkü Allah'a karşı kulluk görevimizde, kainat karşısındaki konumumuzda ve diğer insanlar ile muamelemizde¹¹ belirleyici nokta Kur'anî ilkelerdir. Bu bakımdan insan hayatında Kur'an'ın devre dışı kalabileceği bir alan bulunmamaktadır. İbadetimizden ticaretimize, mua-

¹⁰ İsmail Çalışkan, Siyasal Tefsirin Oluşum Süreci, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2003, s.142.

¹¹ Bu üç husus ve ayrıntısı için bkz. Celal Kırca, Hayatın İçinde Hayatla Birlikte Kur'an'ı Anlama, Marifet Yayınları, İstanbul 2010, s.50; Ayrıca bkz. Halis Albayrak, Tefsir Usulü, Şule Yayınları, İstanbul 1998, s.72-88; Şehmus Demir, Kur'an'ın Temel Hedefi, Fecr Yayınevi, Ankara 2016, s.52-85.

melatımızdan maneviyatımıza Kur'anî bir hayat yaşamak durumundayız. Böyle bir yaşantının ilk adımı ise bu hayatın sınırlarını gösteren ilkeler ve mesajlardan haberdar olmaktır. Bu ilke ve mesajlardan haberdar olmak da tefsir faaliyetleri ile mümkün olmaktadır. İleride verilecek tanımlardan da anlaşılacağı üzere tefsirin konusu, amacı ve yöntemi, onun bu misyonu yerine getirebilecek konumda olduğuna somut bir şekilde işaret etmektedir. Hem tefsirin önemine hem de neyin tefsir olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret eden bu tanımlardan bazıları şu şekildedir;

Tefsir, kapalı lafızdan kastedileni ortaya çıkarmak ve onda anlaşılmaya engel olan şeyi gidermektir.¹² Başka bir tanıma göre ise, tefsir, bir ayetin manasını, durumunu, kıssasını ve nüzul sebebini delaleti açık bir ifade ile açıklamak şeklinde tanımlanmaktadır.¹³

Tefsir, anlaşılması hususunda kapalılık bulunan Kur'an ayetlerini indikleri dönemdeki bağlamlarını ve ihtiva ettiği dilbilimsel ilkeleri göz önünde bulundurarak anlamak ve bugün için anlamlandırarak açıklamaktır.¹⁴ İlahî metni (Kur'an'ı), beşerî aklın en kolay bir şekilde anlayabileceği seviyede açıklamak ve anlatmaktır.¹⁵

Yapılan bu tanımlarda kısmî farklılıklar görülse de hepsinin birleştiği nokta, tefsirin açıklama ağırlıklı bir faaliyet olduğudur. Bu açıklama ile amaçlanan ise, mevcut haliyle anlaşılması zor olan ayeti muhatap kitle için daha anlaşılır hale getirmektir. Kısacası başkalarının Kur'an'ı anlamalarına aracılık etmektir. Bu manada tefsir, kişinin kendisi için değil anlamayı gerçekleştiremeyen veya anlamakta zorlanan diğer insanlar için bir tür anlatma gayretini ifade

¹² Bedruddin Muhammed b.Abdillah ez-Zerkeşi, el-Burhân fi Ulûmî'l-Kur'an, Dâru'l-Hadis, Kahire 1427/2006, s.415.

¹³ Seyyid Şerif el-Cürcâni, Kitâbü't-Ta'rifat, Mektebetü Lübnan, Beyrût 1985, s.65.

¹⁴ Celal Kırcâ, Kur'an'ı Anlama, s.240.

¹⁵ İsmail Çalışkan, Tefsir Usulü, Ankara Okulu yayınları, Ankara 2017, s.13

etmektedir.¹⁶ Bunu yapmak Kur'an mesajından daha çok insanın haberdar olmasına ve onların yaşanan hayat ile Kur'an arasında irtibat kurmasına imkan tanıyacaktır. Tefsirin bu misyonu onun basit bir faaliyet olmadığına da göstergesidir. Zira o basit, her isteyeninin istediği şekilde yapabileceği bir açıklama değildir. Kendine özgü kuralları ve metodolojisi olan bir açıklamadır. Her hususta olduğu gibi Kur'anî ilkeleri yaşanan hayatın bir parçası haline getirmeye aracılık edecek bu açıklamada da belli bir usul olmalı ve o, belli kurallar çerçevesinde icra edilmelidir.

Tefsir yapmada ilk adım, Kur'an'ın kendine has özellikleriyle algılanmasıdır. Onun başka kitap ve metinlerden ayırt edilmesini sağlayan bu safhanın en önemli bilgi kaynağı, bizzat Kur'an tarihidir. Gözle görülen, elle tutulan, sağlam bir şekilde günümüze kadar nakledilen Kur'an'dan haberdar olma, onun farkına varma ve kendine has özellikleri olduğuna kanaat getirme anlama safhasına geçişin en önemli hareket noktasıdır. Saha tespiti olarak da kabul edilen bu safhadan sonra dil ile ilgili kurallar, Kur'an ilimleri ve diğer yardımcı bilgilere dayanan anlama safhasına geçilir. Bireysel boyutta icra edilen bu safha ile birlikte insan tefsir yapabilme altyapısını kazanmakta ve müfessirlik formasyonunu edinmektedir. İnsan ancak bu yeterlilikle tefsir safhasına geçebilmektedir. Zira tefsir, edinilen formasyonun ve kazanılan birikimin uygulandığı safhadır. Bu safhaya gelindiğinde iş, artık bireysel bir uğraş olmaktan çıkmış sosyal bir olay hüviyetine kavuşmuştur. Çünkü yapılan faaliyette başkalarıyla paylaşım ve başkalarının mesaj hakkında bilgi sahibi olmasına aracılık söz konusudur.¹⁷ Doğal olarak bu sürecin en önemli dayanak noktaları dilbilimsel ilkeler ve bağlamsal unsurlar olmaktadır. Dolayısıyla dilbilimsel ilkelerin ihlal edildiği ve bağlamsal unsurların dikkate alınmadığı anlama da açıklama da yarım ya da eksik olacaktır. Çünkü sonuç almada ve başarı elde etmede bu ilke-

¹⁶ İbrahim Görener, "Anlama-Algılama ve Tefsir", Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2003, Sayı 17, s. 289.

¹⁷ İbrahim Görener, "Anlama-Algılama ve Tefsir", s.275-304.

ler belirleyici konumdadır. Dikkate alınması veya alınmaması doğrudan sonuca etki etmektedir. Dolayısıyla yönetime dayalı süreci ve dikkate alınması gereken unsurları göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu şekilde belli bir sistem dahilinde, filolojik ve bağlamsal unsurları gözeterek yapılan tefsir faaliyetinin icrasında ise iki farklı uygulama görülmektedir. Bunlardan biri doğrudan açıklama, diğer ise dolaylı açıklamadır. Doğrudan açıklama ile ayetin hangi anlama geldiği ve hangi mesajı ihtiva ettiği muhatabın anlayacağı bir şekilde ayrıntılı olarak ifade edilmektedir. Toplanan bilgi desteğiyle birlikte ayet ile kastedilen veya ayette verilen mesaj ayrıntılı açıklamalarla muhatabın bilgisine sunulmaktadır. Bu süreçte gerekiyorsa ayetin konusu, amacı, sebebi hakkında da bilgiler verilmektedir. Dolaylı açıklamada ise ayetin ihtiva ettiği anlam ve mesajı işaret edici ilişkilendirmeler dikkat çekmektedir. Ayetin anlamı doğrudan verilme de yapılan ilişkilendirmeler ve kullanılan bağlam belli bir anlam ve mesajı çağrıştırmaktadır. Ayeti bir olayla ilişkilendirme, bir durumu ayet vasıtasıyla anlatma, sorulan soruya ayetle cevap verme, güncel bir konuyu ayet ışığında değerlendirme türü yaklaşımları bu kategoride saymak mümkündür.

İlk tefsir örneklerinin verildiği andan günümüze kadar her iki türüne de rastladığımız bu tefsir uygulamalarından ilki daha sistematik tefsir faaliyeti ikincisi ise anlık ve değişebilir tefsir faaliyeti olarak kabul edilebilir. İcra edilmiş şekli ve misyonu itibarıyla doğrudan açıklama tarzındaki tefsir faaliyeti, kitleleri Kur'an mesajından haberdar etme ve bu mesajları sonraki kuşaklara aktarmada önemli rol oynamıştır. Çünkü bu tür faaliyet ya bir ders formatında ya da eser yazımı tarzında yapılagelmiştir. Birincisine göre daha amatörce yapılan ve dolaylı açıklamalar şeklinde olan ikinci tefsir uygulaması ise, daha çok anlık değerlendirmeleri, çarpıcı ifadeleri ve sloganik söylemleri ihtiva etmektedir. Bu tür tefsir ise Kur'an'ı hayatın içinde

anlama misyonunu yerine getirmektedir. Zira bu tür tefsir faaliyetinde şu üç özellik öne çıkmaktadır;¹⁸

- Önceden belirlenmiş bir metodolojiye dayanmamakla birlikte hayatın içinde olan olaylar ve olgular karşısında bireyin merkezde etken olması,
- Yaşanan olayla Kur'anî bilgiler arasında bir ilişkinin kurulması,
- Hayata ilişkin Kur'an'dan bilgisel, kuralsal ve ilkesel atıfların ve referansların yapılması

Sosyal medyadaki ayet paylaşımlarını da bu kategoride değerlendirebiliriz. Zira yapılan paylaşımlar doğrudan tefsir olarak yapılmasa ve isimlendirilmese de muhatabın zihninde ayetin anlamı ile ilgili belli çağrışımların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu yüzden bu paylaşımları "tefsirdeki değeri" açısından ayrıntılı bir şekilde ele alıp değerlendirmek faydalı olacaktır.

Sosyal Medyadaki Ayet Paylaşımları

Sosyal medyadaki ayet paylaşımları, yapılan ilişkilendirme ve kullanıldığı bağlam itibarıyla muhatapta belli bir anlam ve mesaj çağrıştırabilmektedir. Bu bakımda asıl konumuz sosyal medyada ayet paylaşımı değil bu paylaşımlardaki ayetlerin kullanıldıkları bağlam ve ilişkilendirildikleri konu açısından değerlendirilmesidir. Çünkü herhangi bir açıklama yapılmadan ayet doğrudan paylaşılsa dahi bu paylaşım muhatabı ayetin anlamı ile ilgili bazı şeyler düşünmeye sevk etmektedir. Tıpkı Hz. Peygamber'in bir konuyu anlattıktan sonra ayet okuması, sorulan bir soruya ayetle cevap vermesi¹⁹ gibi, bu paylaşımlar da, muhatabı ayetin konusu, amacı, mesajı hususunda belli bir noktaya getirmektedir. Bu da doğal olarak dolaylı açıklama şeklinde yapılan tefsirin kapsamına girmektedir. Bu yüzden bu tür paylaşımların uygunluk açısından değerlendirilmesi,

¹⁸ Celal Kırca tarafından bu özellikler için bkz. Kur'an'ı Anlama, s.89.

¹⁹ Örnekler için bkz. Buhârî, "Tefsiru'l-Kur'an", 6; et-Tirmizî, "Tefsiru'l-Kur'an", 5; İsmail Cerrahoğlu, Tefsir Tarihi, Fecr Yayinevi, Ankara 2005, s.41-56.

paylaşımlarda dikkat edilmesi gereken ilkeler ile ilgili bazı hususlara dikkat çekilmesi hem paylaşımı yapan hem de yapılan paylaşıma muhatap olanlar açısından önemli bir altyapı oluşturacaktır. Çünkü amaç, sağladığı katkı, ilişkilendirmedeki uygunluk bakımından bütün paylaşımların aynı kategoride olmadığını somut bir şekilde ortaya koymaktır.

Sosyal medyada ayet paylaşımı ile ilgili bir farkındalık oluşturmak, içinde bulunduğumuz dönemde bir gerekliliktir. Sahabe döneminde de görülen ayetleri zamanın olayları ile irtibatlandırma çabasına²⁰ karşı olmamakla birlikte bu hususta belli ilkelere riayet etmenin gerekliliğine inanmaktayız. Zira günlük hayatta, insanlar arasında ayet kullanımının yaygınlaşmasına, Kur'an'ın hayatın içine girmesine, Kur'an kültürünün artmasına katkı sağlayan çok önemli paylaşımların yanında, sathi ilişkilendirmeler ve alakasız kullanımlar sebebiyle ayetleri mecrasından çıkarıcı paylaşımlara da rastlamaktayız. Bunda da en büyük etken denetimsizlikten kaynaklanan keyfiliktir. Zira bir denetleme mekanizmasının olmaması sosyal medya üzerinden bilgi değeri taşımayan veya yanlış bilgi içeren birçok paylaşımın yapılmasına sebep olmaktadır. Kullanımındaki yaygınlık sebebiyle de yalan veya yanlış olan bu bilgiler kısa bir sürede on binlerce kişiye doğruymuş gibi aktarılmaktadır.²¹ Denetimin olmaması ve paylaşım serbestliğinin had safhada olması sebebiyle, paylaşımlar, insanları yaşamadığı halde ahlaki tavsiyelerde bulunmaya, kendisini olduğundan çok farklı gösterebilmeye fırsat tanımaktadır. Dolayısıyla bazı paylaşımlar, popüler olma, beğeni toplama, insanları etkileme aracına dönüşmektedir. Bu süreçten Kur'an'a muhatap olanların etkilenmemesi mümkün değildir. Kur'an ayetleri de fikir beyan etmenin, insanlara tavsiyede bulun-

²⁰ Örnekler için bkz. Mevlüt Erten, "Tefsirde Sahabenin Özneliği", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2016, cilt: XIV, sayı: 27, s. 57-90

²¹ Recep Emin Gül, "Sosyal Medyada Hadis Kullanımı -Facebook ve Twitter Özelinde-", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Van 2016, Sayı: 30, s.167

manın, ilginç tespitlerde bulunmanın, alakasız ilişkilendirmelerin malzemesi olabilmektedir.

Paylaşımlarda görülen birçok olumsuz örnek, dikkat çekilen yanlışları somut bir şekilde gözler önüne serecek mahiyettedir. Zira ayet muhtevalı birçok paylaşım niyet ve katkı açısından nasıl bir yanlışlığın içinde olunduğuna işaret etmektedir. Bu husustaki bütün olumsuz örnekleri tespit etmenin ve değerlendirmenin imkansız olması bizi belli bir örnekleme üzerinden konunun açıklanmasına sevk etmektedir. Bu manada kısa bir süre önce geçirmiş olduğumuz 16 Nisan referandum süreci değerlendirmeye imkan verici paylaşımlara güzel bir örnektir. Bu çerçevede referandum öncesi, referandum günü ve referandum sonrasıyla ilgili üç örnek sunacağız. Bu örnekler sosyal medya paylaşımlarında keyfiliğin, kural tanımamanın ve ilkesizliğin boyutlarını gözler önüne sermektedir.

Referandum Öncesine Ait Örnek

Referandum öncesine ait bu örneğimizde Nisa Suresi 105. ayet belli bir amaca hizmet edecek ve muhatabı yönlendirecek şekilde paylaşılmaktadır.

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا

Bu ayette Hz. Peygambere hitaben “Biz sana, insanlar arasında Allah’ın sana gösterdiğine göre hükmedesin diye Kitabı hak olarak indirdik; sakın hainlere taraftar olma!” tavsiyesi yapılmaktadır.

Ayetin münafıklardan Tu’me İbn Ubeyrik sebebiyle indirildiği hususunda müfessirlerin çoğunluğu arasında görüş birliği bulunmaktadır. Ancak ayetin, onun hangi suçu sebebiyle nazil olduğu hususunda üç farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilkinde göre Tu’me yapmış olduğu zırh çalma suçunu bir Yahudiye isnad ediyor. İkincisinde ise, kendisine emanet edilen zırhı inkar edip vermiyor. Üçüncüsünde ise kendisine emanet edilen zırhı bir Yahudinin çaldı-

ğını iddia ediyor.²² Davalık olunca da onun ve kabilesinin Hz. Peygambere gelerek dava hususunda onun kendilerine yardım etmesini talepleri üzerine nazil olan bu ayette Allah Teala, Hz. Peygamberi münafıkların hak hükmü bıraktırap batıl bir hükme sevk etme çabalarına karşı uyarılmış, onun onlara iltifat etmemesini ve bu konuda onların sözlerini reddetmesini emretmiştir.²³ Dolayısıyla ayetle hem Hz. Peygamber'in itham altında bulunanların hakkını koruması emredilmiş hem de onun haksız kimseleri savunması yasaklanmıştır.²⁴ Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bu ayetle başlayan pasajda insanlar arasındaki anlaşmazlıklar, davalar, tartışmalar karşısında Hz. Peygamber'in ve onun şahsında bütün Müslümanların takınması gereken tavır, vermesi gereken hüküm öğretilmektedir.²⁵ Dolayısıyla bu ayetin bir nüzul sebebi olsa da konusu ve verdiği mesaj geneldir. Ayette her daim haklı ve haksızın ayırt edilmesi hususunda Allah Teala'nın koyduğu ilkelerin takip edilmesi gerektiği ve haksızdan taraf olmanın yasak olduğu vurgulanmaktadır.

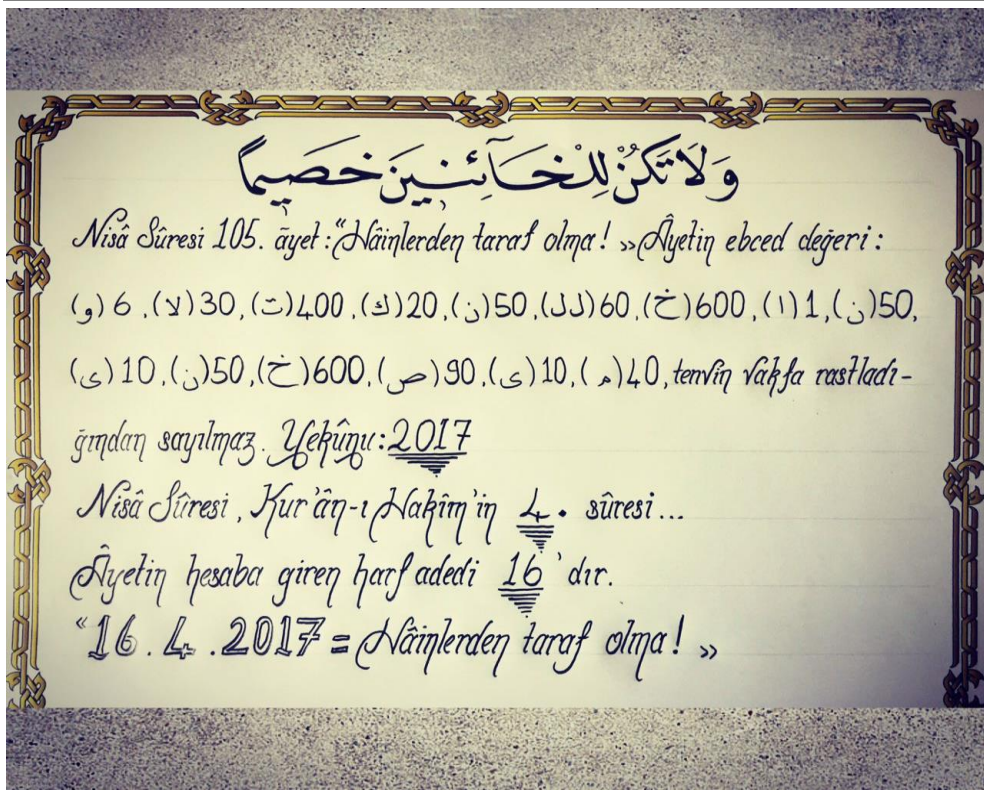
Ayetin bağlamı, konusu, amacı ve verdiği mesaj net olmasına rağmen daha önceden oluşturulan bir anlama nasıl taşındığını referandum öncesinde yapılan şu paylaşımda görmekteyiz. Bu paylaşımda ebced hesabıyla sadece kararlaştırılan amaca uygun kısım gündeme getirilmiş ve malzeme olarak kullanılmıştır. 105. ayetten 115. ayete kadar konu ortaklığı sebebiyle bir bütün oluşturan ayet grubunun ilk ayeti olan 105. ayetin sadece son kısmı şöyle bir paylaşımına konu olmuştur.

²² Bu rivayetler için bkz. Fahrüddin er-Razî, Tefsiru'l-Kebîr, Daru'l-Hadis, Kahire 1433/2012, Cilt VI, s.34

²³ Fahrüddin er-Razî, Tefsiru'l-Kebîr, Cilt VI, s.34.

²⁴ Ebû Abd,ilah Muhammed b. Ahmed el-Kurtûbî, el-Câmi' liAhkâmi'l-Kur'an, Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrût 2010, Cilt V, s.241-242; Süleyman Ateş, Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul ts.,Cilt 2, s.363.

²⁵ Hayreddin Karaman vd., Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, DİB Yayınları, Ankara 2014Cilt II, s.135-136.

Bu paylaşımda ayetin tamamı değil de ebced hesabına göre sadece referandum tarihine ulaştıracak kısmı dikkate alınmıştır. İbarenin sonundaki elif harfinin hesaba dahil edilmemesi, ibarede 18 harf bulunduğu halde bunun 16 olarak kabul edilmesi gibi hususlar da göstermektedir ki, ayet daha önce varılan bir karara malzeme edilmektedir. Bu sayede de söz konusu ayet, bağlamı, konusu ve verdiği mesaj ile hiç örtüşmeyecek şekilde bir anlamı çağrıştırır konuma indirgenmiştir. Zira böyle bir ilişkilendirme neticesinde bu paylaşıma muhatap olanlara, yapmış olduğun "evet" ya da "hayır" tercihi ile hainlerden taraf olma, dolayısıyla da hain olma durumuyla karşı karşıya kalabilirsin mesajı verilmektedir. Burada hangi tercihi yapanın hain olduğunu ise bu paylaşımı yapanın kanaati belirlemektedir. Paylaşımı yapan evet tercihli biriyse hain; hayır tercihi yapanlar, paylaşımı yapan hayır tercihli biriyse hain; evet tercihi yapanlar olmaktadır. Görüldüğü üzere ayetin ifade ettiği anlam ta-

mamen devre dışı kalmakta, bir ayet, basit ve keyfi ilişkilendirmelerle referandumda oy kullanacak seçmeni yönlendirmek için bir ideolojinin destekçisi, en önemli delili haline nasıl getirilmektedir.

Referandum Günü İle İlgili Örnek

Referandum gününe ait örnek ise, Bedir Savaşı ile ilgili ilahi yardıma işaret eden Enfal Suresi 17. Ayetteki *وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ* (attığın zaman sen atmadın) ibaresinin paylaşımıdır.

Allah Teala'nın elçisine ve mü'minlere olan yardım ve desteğini bildiren²⁶ ayetin bu ibaresi müfessirlerin çoğunluğuna göre; Bedir günü Hz. Peygamberin bir avuç kum alıp onu “yüzleriniz çirkinleşsin” diyerek müşriklerin yüzüne doğru serpmesi ve serpilen bu kumun bütün müşriklerin gözüne girmesi üzerine nazil olmuştur.²⁷ Ayetin nüzul sebebi ve anlamı bu şekilde olmasına rağmen referandumda bu ayeti okuyarak oy kullanma tavsiyesini ihtiva eden paylaşımlarla ayet bağlamından koparılmış ve siyasi amaçların malzemesi haline getirilmiştir. Ayetin nüzul sebebinin, ibarenin ise öncesi ve sonrasının devre dışı bırakıldığı bu paylaşımın adeta kişi

²⁶ Süleyman Ateş, Cilt 3, s.496.

²⁷ el-Vâhidî, Esbâbu Nüzûli'l-Kur'an, Daru'l-Meyman, Riyad 1426/2005, s.395; Fahrüddin er-Râzî, Cilt 8, s.130.

yapmış olduğu oy tercihini Allah'a nisbet etmekte ve kullanmış olduğu tercihini kendince meşru hale getirmiş olmaktadır.²⁸ Oysaki ne ayetin lafzî yapısında ne de bağlamsal unsurlarında bu paylaşımı destekleyici bir veri bulunmamaktadır. Ayet ile referandum, dolayısıyla ilişkilendirildiği husus arasında ne konu, ne amaç ne de mesaj bakımından bir ortaklık bulunmamaktadır. Buna rağmen ayetin böyle bir paylaşımına konu edilmesi amacın ayeti açıklama değil savunulan fikre ayeti destekçi kılma olduğunu açıkça göstermektedir.

Referandum Sonucu İle İlgili Örnek

Referandum sonucuyla ilgili paylaşımına konu olan ayet ise ez-Zariyât Suresi 51/40. ayettir. فَأَخَذْنَاَهُمْ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ

“Bunun üzerine biz de kendisini ve ordularını yakalayıp denize attık. O ise pişmanlığı sebebiyle kendini kınar bir haldeydi.”

²⁸ Ahmet Öz, Kur'an'ı Anlamada Bağlam, Hikmetevi Yayınları, İstanbul 2016, s.178.

Yapılan bu paylaşımda görüldüğü üzere, ayet, referandum öncesinde bazı siyasiler tarafından dile getirilen “denize dökme” tartışmalarıyla²⁹ ilişkilendirilmiştir. Firavun’un Hz. Musa’ya göstermiş olduğu olumsuz tavırdan dolayı maruz kaldığı kendisinin ve adamlarının yakalanıp denize atılma durumuna işaret edilen ayet³⁰ referandum sonucuyla ilişkilendirilmiş ve muhatapta sanki Kur’an referandum sonucunu önceden haber veriyor intibai oluşturulmaya çalışılmıştır. Çünkü paylaşımın sebebi sadece ayette denize atılmadan bahsedilmesi değildir. Asıl gerekçe söz konusu bu ayetin sure ve ayet numarasının yan yana getirilip referandumun geçici sonuçlarında ilan edilen % 51.40 evet oy oranına ulaşılmasıdır. Ortaya çıkan bu oy oranı ile örtüşen 51. surenin 40. ayetinde denize atılmadan bahsedilmesi, referandum öncesinde yapılan “denize dökme” tartışmalarını gündeme getirmiş ve bu duruma Kur’an’ın önceden işaret ettiği iddiasıyla bu paylaşım yapılmıştır. Oysaki hem Kur’an’ın böyle bir amacının ve misyonunun olmaması hem de YSK tarafından açıklanan referandum sonuçlarında “evet” oyu oranının % 51.41 çıkması³¹ bu tür paylaşımları temelsiz bırakmakta ve ayetlerin ne tür alakasız paylaşımlara malzeme edildiğini gözler önüne sermektedir.

Paylaşılan Örneklerin Tefsir Açısından Değeri

Bu tür örnekleri farklı zamanları kapsayacak ve farklı olaylarla ilgili olmak üzere çoğaltmak mümkündür. Zira içinde bulunduğumuz dönemde sosyal medya kullanımının belli bir alanı, belli bir hedef kitlesi ve belli bir dönemi yoktur. Onun her anı, her alanı ve herkesi içine alan bir kullanım yaygınlığı bulunmaktadır. Aynı şekilde sosyal medyadaki ayet paylaşımlarını da bir alana indirgemek mümkün değildir. Siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik her türlü

²⁹ <http://www.yenisafak.com/gundem/chp-eveti-yunan-belledi-denize-dokecegiz-2637744>. 26.09.2017

³⁰ Fahrüddin er-Râzî, Cilt 14, s.481; Ayrıca bkz. Süleyman Ateş, Cilt 9, s.61

³¹ YSK tarafında açıklanan kesin sonuçlar için bkz. <http://www.ysk.gov.tr/ysk/content/conn/YSKUCM/path/Contribution%20Fol ders/SecmenIslemleri/Secimler/2017HO/2017HO-Ornek135.pdf>. 26.09.2017

güncel olay sosyal medyadaki ayet paylaşımının gerekçesi olabilmektedir. Sahanın böylesinde sınırsız olması bizi paylaşımlar noktasında sadece referandumu baz almaya ve konuya belli bir sınır çizmeye sevk etmiştir. Bu manada referanduma dair paylaşımlar hakkında yapılacak değerlendirmede dikkat çekilen hususları diğer olaylar ve alanlara da teşmil etmek gerekmektedir. Diğer alanlarda da uygulanabilirliği muhtemel bu değerlendirmenin, çağrıştırdığı anlam, takip edilen yöntem ve geri planındaki amaç çerçevesinde yapılması problemin her yönüyle ele alınmasına katkı sağlayacaktır.

Bu tür paylaşımları ilk kıstasımız, “verdiği mesaj/çağrıştırdığı anlam” açısından değerlendirdiğimizde şu sonuca varmamız mümkündür ki, bu tür paylaşımlar, ayetin ifade ettiği zannedilen anlam ile ilgili bazı bilgiler, çağrışımlar ve ilişkilendirmeler ihtiva etmektedir. Dolayısıyla muhatabın zihninde ayetin anlamıyla ilgili belli çağrışımlara kapı aralayacak bu tür paylaşımları dolaylı açıklama kapsamında değerlendirebiliriz. Zira sonuç yanlış da olsa bu şekilde yapılan şey, örnek bir olaydan sonra ayet okuma, bir soruya ayetle cevap verme ve bir konuyu ayet desteğiyle anlatmaya benzemektedir. Dolayısıyla yapılan ilişkilendirmede keyfilik emareleri görünse de çağrıştırdığı anlam dolaylı açıklama kategorisinde değerlendirilebilir. Görünürdeki bu benzerliğin tefsir realitesine uygunluğuna ise, takip edilen yöneme işaret eden süreç ve geri planındaki amaç çerçevesinde yapılacak değerlendirme neticesinde karar verebiliriz.

Kararımıza yön verecek ilk etken olan süreç ile takip edilen yol ve yöntemin izlerini sürme amaçlanmaktadır. Burada gündeme gelen yol ve yöntem takip etme yani bir metodolojiye uyma ise tefsirin tabiatından kaynaklanmaktadır. Zira tefsir, daha önce de belirttiğimiz üzere Kur’an ayetlerini, beşerî aklın kolay bir şekilde anlayabileceği seviyede açıklamak ve anlatmaktır.³² Her işin bir yöntemi olduğu gibi anlamın başkalarıyla paylaşılmasına işaret eden bu

³² İsmail Çalışkan, Tefsir Usulü, Ankara Okulu yayınları, Ankara 2017, s.13

açıklama ve anlatımda da bir yöntem olmalıdır. Her isteyen istediği şekilde ayetleri anlamlandırmaması için zorunluluk olan bu yöntemde kelime bilgisi, cümle yapısı, ayet bütünlüğü, pasaj bütünlüğü, nüzul sebebi, nüzul şartları gibi hususların önemli bir yeri vardır. Referandum ile ilgili örneklere baktığımızda, yapılan ilişkilendirmelerde bu hususların çok da gözetilmediğine görmekteyiz. Çünkü paylaşımlar aracılığıyla yapılan şey doğrudan sonucun paylaşılmasıdır. Ayetin “ne dediği” devre dışı bırakılmış doğrudan “ne demek istediğini” çağrıştıran atıflara ve ilişkilendirmelere yer verilmiştir. Bu bakımdan yapılan paylaşımlarda, ayet niçin böyle bir paylaşımına konu olmuştur?, hangi gerekçelerle bu ilişkilendirme yapılmıştır? Sorularına belli bir yöntemin takip edildiğini gösteren bir cevap bulmak mümkün görünmemektedir. Bu da sisteme ve sistemdeki işleyişin ilkelerine riayet edilmeden yapılan açıklama ve ilişkilendirmelerin nereye varacağı kestirilemeyen sonuçlara gebe olması anlamına gelmektedir. Böyle bir keyfiliğin ve kural tanımazlığın da tefsirde yeri yoktur.

Süreç açısından çok da iç açıcı bir durumda olmayan bu tür faaliyetleri tefsir olarak kabul etmemeye sebep bir diğer etken de amaçtır. Zira tefsirde amaç, anlaşılması hususunda kapalılık bulunan ayetlerin anlaşılmasını sağlamak, ilave bilgilerle buna kapı aralamaktır. Bu bakımdan tefsirde ayetten muhataba doğru bir akış söz konusudur. Bu örneklere baktığımızda ise akış tam tersinedir. Yani muhataptan Kur’an’a doğrudur. Çünkü amaç, ayetlerin anlaşılmasına aracılık etme değil dışarıda oluşturulan anlamı ayete yüklemektir. Daha açıkçası ayetler, evet yönünde oy kullanacaklar, hayır tercihinde bulunanlar ve kararsızlar olarak üçe ayrılan toplumun kendi tarafında yer alanları destekleme, kararsız olanları kendi tarafına çekme ve karşıt görüşlülere susturma aracına dönüşmüştür. Referandum öncesi ve referandum günüyle ilgili bu durum Kur’an’ı belli bir ideolojiye hizmet eder konuma düşürmektedir. Referandum sonrasındaki oy oranı ile sure-ayet numarası ilişkilendirmesi ise Kur’an’ın değerini düşürmektedir. Çünkü yapılan ilişki-

lendirme ile insanlık için son derece önemli bir misyonu olan Kur'an basit ve yüzeysel sonuçların habercisi konumuna indirgenmektedir. Bu yapılırken de doğal olarak bütün kaideler, ilkeler bir tarafa bırakılmaktadır. Zira amaç, 'Kur'an'dan nasıl bir mesaj çıkarırım' değil 'kabul ettiğime, bana uygun olana Kur'an'dan nasıl dayanak bulurum' çabasıdır. Böyle bir amaca dayanan bu uğraşı, tefsir olarak kabul etmek ve ona tefsir adına bir değer atfetmek doğru değildir.

Muhatapta çağrıştırdığı anlam, açısından dolaylı açıklama türü tefsire benzemekle birlikte takip edilen yöntem ve gerçekleştirmek istediği amaç açısından kabul edilebilir bir görüntü çizemeyen sosyal medyadaki bu tür ayet paylaşımların, görüntü olarak yeni olsa da esasında geçmişten beri süre gelen taassub³³, ideolojik tefsir³⁴, hurufilik³⁵, rasyonalizasyon³⁶, parçacı yaklaşım gibi problemlerin çağdaş versiyonu olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü yapılan değerlendirmede niyet ve yöntem bakımından dile getirilen zafiyetler daha önceki bu problemlerde de görülen ve onlardan tevârüs eden hususlardır. Onlarda da durum, referandum sürecindeki paylaşımlarda olduğu gibi "minareyi çalan kılıfını hazırlar" kabilindedir. Çünkü bütün örneklerde, herhangi bir kural ve kaideye dayanmadan hazırlanan paket anlamın ayete yamanması amaçlanmaktadır. Hangi verileri kullanarak ayetten nasıl bir anlam çıkarırım anlayışından ziyade onu belli bir amaç (destekleme ya da çürütme) doğrultusunda nasıl kullanırım anlayışı ön plana çıkmakta-

³³ Taassub: Belli bir eğilime körü körüne bağlanma, bağlandığı şeyin yanlış olduğu delillerle ispat edilse dahi gerçeği reddetme katılığı. Bkz. Hayati Hökelekli, İslam'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi (Ed: İbrahim Kafi Dönmez), İFAV yayınları, İstanbul 2006, Cilt IV, s.1897.

³⁴ İdeolojik Tefsir: Bir tarafın görüşünü destekleme veya karşıtlarının görüşünü çürütmek amacına dayanan tefsir. Bkz. İsmail Çalışkan, Siyasal Tefsirin Oluşum Süreci, s.74 ve 142-143.

³⁵ Hurufilik: Harflerle sayıların kutsallığını kabul edip bunlara çeşitli sembolik anlamlar yükleyen anlayış. Bkz. Hüsamettin Aksu, Hurûfilik Maddesi, TDV İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, Ankara 1998, Cilt 18, s.408.

³⁶ Rasyonalizasyon: Akla uygun olmayana veya akla uygun olmadığı var sayılanı, akla uygun hale getirme eylemi. Bkz. Celal Kırca, Kırca, Celal, Kur'an'ı Anlama, s.264.

dır. Bu yüzden sosyal medyadaki bu amaçla yapılan paylaşımların, bu haliyle, tefsir açısından bir kıymeti yoktur. Zira paylaşımların işaret ettiği sonuç ile tefsir kapsamındaki açıklamalar arasında görünürde bir benzerlik olsa da bu benzerlik, tefsire tam olarak uymamaktadır. Bunun sebebi ise paylaşımlarda görülen ilişkilendirmelerin belli bir yöntem takip edilerek ve halisane bir niyet gözetilerek yapılmamasıdır. Dolayısıyla ayetlerden ne kastedildiğini açıklama açısından kabul edilebilir bir seviyeye çıkamayan bu uygulamanın aksayan yönleri ve zaaf noktaları giderilmeden Kur'an ayetlerine uygulanması doğru değildir.

Bu değerlendirmede dikkat çektiğimiz zafiyetler ve ulaştığımız sonuçtan sosyal medyada ayet paylaşımına karşı olduğumuz sonucu da çıkarılmamalıdır. Sosyal medyanın geldiği nokta, kullanım alanları ve etki gücü bakımından göz ardı edilmesi mümkün değildir. Öyle ki, onun doğru kullanımının insanların Kur'an kültürünün artmasına, günlük hayatta ayet kullanımının yaygınlaşmasına özetle Kur'an'ın yaşanan hayatın bir parçası haline gelmesine önemli katkılar sağlayacağı açıktır. Aynı şekilde değerlendirmemize hakim olan eleştirel üsluptan Kur'an ile referandum arasında hiçbir bağ kurulamayacağı sonucu da çıkarılmamalıdır. Başta Türk insanı olmak üzere tüm dünya için son derece önemli olan referandum ile ana hedefi insanlığın hidayeti olan Kur'an arasında irtibat kurmak, referandum sürecinde Kur'anî ilkelerin dışına çıkmak elbette doğru bir yaklaşım değildir. Bu manada doğruluk, dürüstlük, adalet, hakkaniyet gibi ilkelerin göz ardı edildiği bir referandum süreci elbette ki düşünülemez. Ancak her hususta olduğu gibi bu hususta da ifrat ve tefrit dengesini ayarlamak son derece önemlidir. Bu noktada paylaşım sırasında keyfi davranmayıp gerekçeli ve sistemli bir süreç izlenmesi daha anlamlı ve daha fonksiyonel olacaktır. Zira istenen verimin alınması için keyfilikten ve ön yargıdan olabildiğince kaçınarak takip edilen yönetime işaret eden süreç ve paylaşımın geri planındaki amaç açısından ilke bazlı ve sağlam temellere endeksli hareket bir zorunluluktur. Yapılacak sosyal medya paylaşımlarının

Kur'an mesajından insanların haberdar olmasına aracılık etmesi ve paylaşımındaki ilişkilendirmelerin ilke bazlı ve sağlam temellere endeksli hale gelmesi için de hem paylaşımına konu olan ayetle ilgili hem de izlenmesi gereken yol ile ilgili şu hususlara özenle dikkat edilmelidir.

- Ayetin lafzi yapısı mutlaka gözetilmelidir. Zira bu yapı ayetin ne demek istediğini ortaya koymada ayaklarımızı bastığımız temel ve kastedilenin ipuçlarını taşıyan önemli bir veri konumundadır.

- Ayetin konusu, bütünlüğü, mesajına katkı sağlayan öncesi ve sonrasındaki bilgiler, nüzul sebebi ve nüzul şartları dikkate alınmalıdır. Ulaşılan sonucun gelişi güzel değil de sağlam temellere dayanması açısından bu bir zorunluluktur.

- Kur'an'ın nasıl bir kitap olduğu, muhtevasında hangi konuların yer aldığı ve niçin gönderildiği kesinlikle unutulmamalıdır. Çıkarılacak mesajın bu hususlara aykırı olmaması gerekmektedir. Zira bu hususlar ondan çıkarılacak mesaj ile yakından alakalı hususlardır. Bu bakımdan bütün ayetlerin yorumlarında Kur'an'ın, hak ile batılı açık bir şekilde ortaya koyan bir öğüt, nur, şifa, rahmet ve hidayet kaynağı olduğu temasından hiçbir şekilde uzaklaşmamalıdır.³⁷

- Doğru bir Kur'an algısıyla birlikte onun sevilmeyen, karşıt olanın başına indirilecek bir sopa, kendi görüşünü destekleyecek bir yandaş ya da muhalefeti bertaraf edici bir silah olmadığı unutulmamalıdır.

- Her konuda olduğu gibi bu hususta da keyfiliğin makbul olmadığı kabul edilmelidir.

- İzlenecek yöntem Kur'an ayetlerinin ihtiva ettiği mesajı tespite yönelik olmalıdır. Zira bu hususun gözetilmeyip düşünülen,

---

³⁷ İshak Yazıcı, Kur'an'ın Çizdiği Hedefler ve Günümüz Tefsir Araştırmalarında Bu Hedefleri Dikkate Almanın Önemi, Günümüz Din Bilimleri Araştırmaları ve Problemleri Sempozyumu, (Samsun, 27-30 Haziran 1989), 1989, s. 490

kararlaştırılan ve olmasına karar verilen anlamın Kur'an'a yüklenmesi, bütün süreci sorgulanır hale getirmektedir.

Sonuç

Kur'an sahip olduğu konum itibariyle zaman zaman herhangi bir görüşün doğruluğu ya da bir grubun haklılığı gibi hususlarda önemli bir meşruiyet aracı olarak görülmüştür. Bu yüzden tarihin her döneminde Kur'an ayetleri belli bir görüşü desteklemek, muhalif görüşü çürütmek amacıyla kullanılmıştır. Her dönemde görülen bu uygulama günümüzde çoğunlukla sosyal medyada icra edilmektedir. Bunun son örneğini ise referandum sürecinde görmekteyiz. Sosyal medya aracılığıyla hem referandum öncesinde hem de sonrasında ayetler belli amaçlar doğrultusunda paylaşılmış ve bu paylaşımlarla insanlara belli mesajlar verme amaçlanmıştır.

Ayetlerin yaygınlaşması ve günlük hayatın bir parçası haline gelmesi açısından sosyal medyanın önemli olduğunu kabul etmekle ve referandum gibi ülke gündeminde önemli yeri olan bir sürecin Kur'an ile ilişkilendirilmesine karşı olmamakla birlikte yapılan paylaşımlardaki keyfilik bu tür paylaşımlara ihtiyatla bakmayı gerektirmektedir. İhtiyatın haklılığı ise yaptığı çağrışım, takip edilen yöntem ve gerçekleştirilmek istenen amaç çerçevesinde yapılan değerlendirme ile daha somut bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Zira bu kriterler çerçevesinde konuya yaklaştığımızda zahiren dolaylı açıklamaya benzeyen bu paylaşımların yönetime riayet ve amaç açısından çok da masum ve insanların Kur'an ayetlerini anlamalarına katkı sağlayıcı seviyede olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Ancak bu durum sosyal medyada ayet paylaşımını kabul etmemenin gerekçesi olmamalıdır. Aksine sosyal medya aracılığıyla Kur'an ilkelerinin yaşanan hayatın bir parçası haline getirilmesine önem verilmeli ve Kur'an'ı hangi boyutta güncel hayatın içine dahil etmek gerektiğinin sınırları çizilmelidir.

Her hususta olduğu gibi bu hususta da keyfilik ve sınır tanımazlığın yeri olmadığı unutulmadan yapılan paylaşımın Kur'an'ın

gönderiliş amacına, misyonuna, muhtevasına uygun olmasına özen gösterilmelidir. Bu paylaşımlar, insanların Kur'an mesajından haberdar olmasına aracılık etmelidir. Yapılan ilişkilendirmelerin insanlarda çağrıştırdığı anlamlar ayetin lafzına, bütünlüğüne, Kur'anî ilkelere, nüzul dönemi ve şartlarına aykırılık barındırmamalıdır. Zira ancak bu hususlara riayet edildiğinde Kur'an ile yaşanan hayat arasında anlamsız ve gereksiz ilişkilendirmeler önlenecek ve Kur'an'ın insan hayatındaki olması gereken konumu korunacaktır.

Kaynakça

- Akinci Vural, Z.Beril ve Mikail Bat, "Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma", Journal of Yasar University 2010 20(5).
- Aksu, Hüsamettin, Hurûfilik Maddesi, TDV İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, Ankara 1998, Cilt 18.
- Albayrak, Halis, Tefsir Usulü, Şule Yayınları, İstanbul 1998.
- Ateş, Süleyman, Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul ts.
- el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail (ö.256/870), Sahihü'l-Buhârî, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.
- Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Tarihi, Fecr Yayınevi, Ankara 2005.
- el-Cürcânî, Seyyid Şerif (ö.816/1413), Kitabü't-Ta'rifat, Mektebetü Lübnan, Beyrût 1985.
- Çalışkan, İsmail, Siyasal Tefsirin Oluşum Süreci, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2003.
- Çalışkan, İsmail, Tefsir Usulü, Ankara Okulu yayınları, Ankara 2017.
- Demir, Şehmus, Kur'an'ın Temel Hedefi, Fecr Yayınevi, Ankara 2016.

- Erten, Mevlüt, “Mübhemâtü’l-Kur’ân ve Fırkalar (İdeolojik Tefsir)”, EKEV Akademi Dergisi - Sosyal Bilimler -, 2001, Cilt III, Sayı 1.
- Erten, Mevlüt, “Tefsirde Sahabenin Öznelliği”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2016, cilt: XIV, sayı: 27.
- Görener, İbrahim, “Anlama-Algılama ve Tefsir”, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2003, Sayı 17.
- Gül, Recep Emin, “Sosyal Medyada Hadis Kullanımı -Facebook ve Twitter Özelinde-“, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Van 2016, Sayı: 30.
- Hökelekli, Hayati, İslam’da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi (Ed: İbrahim Kafi Dönmez), İFAV yayınları, İstanbul 2006, Cilt IV.
- Karaman, Hayreddin vd., Kur’an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir, DİB Yayınları, Ankara 2014.
- Kırca, Celal, Hayatın İçinde Hayatla Birlikte Kur’an’ı Anlama, Marifet Yayınları, İstanbul 2010.
- el-Kurtûbî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed (ö.671/1272), el-Câmi’ li Ahkâmi’l-Kur’an, Daru’l-Kütûbi’l-İlmiyye, Beyrût 2010.
- Oyman, Nihat, “Sosyal Medya Dindarlığı”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2016, Cilt XIV, Sayı 28.
- Öz, Ahmet, Kur’an’ı Anlamada Bağlam, Hikmetevi Yayınları, İstanbul 2016.
- er-Râzî, Fahrüddîn (ö.606/1209), Tefsiru’l-Kebîr, Daru’l-Hadîs, Kahire 1433/2012.
- Sayımer, İdil, Sanal Ortamda Halkla İlişkiler, Beta Yayınları, İstanbul 2008.

et-Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa (ö.279/892), Sünenü't-Tirmizî, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

el-Vâhidî, Ebu'l-Hasan Ali b. Ahmed b. Muhammed b. Ali (ö.468/1076), Esbâbu Nüzûli'l-Kur'an, Daru'l-Meyman, Riyad 1426/2005.

Yağmurlu, Aslı, "Kamu Yönetiminde Hakla İlişkiler ve Sosyal Medya", Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, Konya 2011.

Yazici, İshak, "Kur'an'ın Çizdiği Hedefler ve Günümüz Tefsir Araştırmalarında Bu Hedefleri Dikkate Almanın Önemi", Günümüz Din Bilimleri Araştırmaları ve Problemleri Sempozyumu, (Samsun, 27-30 Haziran 1989), 1989.

ez-Zerkeşî, Bedruddîn Muhammed b.Abdillah (ö.794/1392), el-Burhân fi Ulûmmi'l-Kur'an, Dâru'l-Hadîs, Kahire 1427/2006.

<http://www.yenisafak.com/gundem/chp-eveti-yunan-belledi-denize-dokecegiz-2637744>. 26.09.2017

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/content/conn/YSKUCM/path/Contribution%20Folders/SecmenIslemleri/Secimler/2017HO/2017HO-Ornek135.pdf>. 26.09.2017